

Füzi László

Lőrinczy Huba újabb könyve Márai Sándorról

A magyar irodalomtudomány egyik legjelentősebb vállalása a Lőrinczy Hubáé: míg mások a napi sikereket hajszolják vagy különböző érdekek között kacskaringózva keresik az érvényesüléseket, ő – a külső szemlélő számára legalábbis így mutatkozik ez meg, s minden bizonnyal így is van – a Márai-életműhöz láncolta magát, s mindent megtesz azért, hogy Márai Sándor életművéről a lehető legalaposabb és legpontosabb tudással rendelkezünk. Az egykor olyannyira sikeres és ismert író utókora ugyanis megkésett, mivel az emigráció időszakában idehaza nem jelenhettek meg írásai és a munkásságával kapcsolatos szövegek sem láthatnak napvilágot, a halála – és az orosz csapatok Magyarországról való kivonulása – után bekövetkezett lázas siker pedig majdhogynem készületlenül érte az irodalomtudományt. Egyszerre kellett volna gondoskodni az életmű lehető legpontosabb kiadásáról, a tudományos kutatásról és a népszerű ismeretterjesztésről, hogy az olvasók is felkészülten fordulhassanak az író munkáihoz. Megtörtént-e mindaz, amiről az előbb beszéltem? Az értő olvasó tudja, hogy szinte szónoki a kérdés: még mindig nem létezik a Márai-életmű egységes elvek szerinti teljes kiadása; nemrégiben szállt szárnyára a hír, hogy rövidesen elkezdődik a Napló tizenhat kötetes (!) kiadása, merthogy sem a Napló eddigi kiadásai, sem az Ami a Naplóból kimaradt kötetek nem fedik le a teljes Naplót, a kiadásokkal kapcsolatos filológiai dilemmákról az Egy polgár vallomásai című, talán legismertebb Márai-munka kapcsán a győri Műhely című folyóiratban pedig éppen Lőrinczy Huba tett közzé fontos tanulmányt. Magam látom a Németh László-i életmű kiadással kapcsolatos kérdéseit, valamennyire ismerem a József Attila-i életmű kiadásának történetét, de még ezekkel a tapasztalatokkal a hátam mögött is beleborsódtam abba, amit Lőrinczy Huba írt. A vallomás személyes vonatkozásai miatti öncenzúra, s cenzúra következtében gyakorlatilag az egész mű megváltozott. Idézem Lőrinczy Hubát: „Márai hozzatéve két és fél oldalt törölt a mű második

kötetéből – az elsőből ennek tízszeresénél is többet, kihúzván két teljes fejezetet, jelentősen megcsontván számosat. Az átalakítás több kedvezőtlen változást hozott. Az egy polgár vallomásai eredetileg majdnem azonos terjedelmű kötetekből állt, s a tudatosan alkalmazott szimmetriaelvnek köszönhetően, a két könyv szinte tükörképe volt egymásnak... Ezt a kiegyensúlyozott, arányos, harmonikusabb kompozíciót az átdolgozás megbontotta, sőt: összetörte... Kétségtelen: a törlésektől az első kötet légiesebbé alakul, vértelenebbé, sterilebbé válik – ez viszont aligha örvendetes fejlemény. Távolabb került ekként a tényirodalom köreitől, őszintesége, vallomásértéke, dokumentumjellege csökken, s egy árnyalattal kevésbé hitelesen tárja elénk egy lélek történetét. Vagyis: óhatatlanul, okvetlenül szegényedik. Nem tudom, azt kérdezzem-e, hogy ezt miért nem mondta el eddig még senki, vagy annak örüljek, hogy Lőrinczy Huba végre elmondta. (Hasonló történetek egyébként nyilvánvalóan elmondhatóak lennének Márai más munkáiról is, engem kifejezetten érdekelne a Napló – mint a huszadik századi magyar irodalom egyik alapművének kiadástörténete, és elmondhatóak más írók munkáiról is, Németh László életművének kiadásáról ebben a vonatkozásban is tanulmányok sorát lehetne írni.) S akkor mindezek után újabb kérdés: kinek lesz bátorsága visszaállítani az eredeti szöveget, s anyagi háttere az eredeti és valódi munka megjelentetésére a sikerszeria lecsengése után? Megválaszolatlanul hagyva a kérdést, visszatérek eredeti gondolatmenetemhez, s azt kérdezem, hogy a tudományos kutatás terén mi történt Márai életműve körül. Pár konferencia előadásait, egy-egy folyóirat emlékszámat lehet említeni, s Fried István, valamint Lőrinczy Huba tanulmánykötetét.

Ez a mostani kötet immáron a hatodik azoknak a könyveknek a sorában, amelyet Lőrinczy Huba Márai Sándor munkásságának szentelt. Az előző kötetek: „...személyiségnek lenni a legtöbb...” Márai-tanulmányok, 1993; A magyar Buddenbrook-ház, 1997; Ambrustól Máraihoz, 1997; Búcsú egy kultúrától (Márai Sándor: A Garrenek műve), 1998; Világkép és regényvilág, 2002 – és erre a sorra következik a mostani, a 2005-ben megjelent kötet, címe: Az emigráció jegyében (Értekezések Márai Sándorról). Már az is, aki nem ismeri a köteteket, a kötetek címéből megállapíthatja, hogy Lőrinczy

Huba hosszú távon is, s magukat a köteteket tekintve is tervszerűen építkezik, az egyes könyvek tanulmányai (külön-külön tanulmányokról van szó) egy-egy nagyobb jelenségkör részleteit járják körül. Így van ez a mostani kötetben is: az emigrációs időszak jelenségeköréi kerülnek benne szemrevételezésre, a tanulmányok ciklusokba rendeződnek: az első ciklus regényelemzéseket tartalmaz, a második kapcsolattörténeti tanulmányokat, a harmadik könyvismertetések. A regények közül a Rómában történt valami, az Ítélet Canudosban, az erősítő, a Harminc ezüstpénz és a Szívszerelem című krimi elemzésével találkozunk. Ezzel az öt regényelemzéssel a szerző – írja Lőrinczy Huba a kötethez írott bevezetőben – „befejezte Márai összes nagyepikai művének feldolgozását”. Azaz: az alapozó munkák után készen áll a felülről való rátekintésre, a Márai nagyepikai munkáiról írandó monográfia elkészítésére. A szövegek közül valódi kapcsolattörténeti tanulmány az, amelyik azt mutatja be, milyennek látta Márai Sándor Illyés Gyulát – megjegyzem, Lőrinczy Huba hallatlan pontossággal és alaposággal írta meg ezt a tanulmányt, noha rendkívül nehéz terepen mozgott –, a másik inkább rokon jellegű munkák összehasonlító elemzése, Márai Naplójának és Déry Tibor A napok hordaléka című könyvének az komparatív vizsgálata. Azt, hogy szükség van az ilyen jellegű dolgozatokra, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy egy harmadik tanulmányt is el tudnék képzelni, amelyik Márai Sándor és Németh László kapcsolatrendszerét és az általuk érintett kérdések kapcsolódási pontjait tekintené át. Metodológiaiilag ez a harmadik tanulmány az előző kettő módszerét ötvözhetné: Márai és Németh ugyanis hallatlanul nagy fenntartással, ha lehet azt mondani, ellenérzéssel figyelte egymást, ugyanakkor viszont számos hasonló kérdést érintettek... A kötet könyvismertetései Máraihoz kapcsolódó munkákat mutatnak be, az egyik ismertetésben olvasom: „A kilencvenes évek első felének mámorea mostanra elcsitult, sőt: elilllant, az író olvasóközönsége összezsugorodott, s hangadó irodalmi körökben mind több fanyalgó szó, kritika hallik Máraival kapcsolatban. Porosnak találják életművét, keveslik modernségét (értsd: rosszallják, hogy nem vált későmodern, még kevésbé posztmodern alkotóvá), fölróják neki, hogy kívül állt az egyedül üdvözítőnek hírelt 'paradigmán', nem követte a teoretikusok magasztalta 'kánont'

stb.”. Hadd mondjam el, más írók kapcsán magam is találkoztam hasonló fanyalgással, ám tudjuk jól, hogy divatok jönnek és mennek, az értékek pedig maradnak, így az is bizonyos, hogy Márai Sándor, akinek a megismertetéséért és megértéséért talán éppen Lőrinczy Huba tette a legtöbbet, bármilyen divat uralkodása idején is meghatározó jelentőségű írónak fog számítani. S az is egyre inkább bizonyosnak tűnik, hogy Lőrinczy Huba lesz az, aki megírja a Márai-monográfiát. Kívánom, hogy legyen ereje és ideje hozzá...

*Lőrinczy Huba: Az emigráció jegyében
(Értekezések Márai Sándorról),
Savaria University Press, Szombathely, 2005*

